

Saoránacht Ghníomhach a Léiriú trí Dhrámaíocht

A Stone's Throw

C2

Ceacht 2: Brú Piarghrúpa

Baineann an ceacht seo leis an phríomhcharachtar sa scannán. Pléann sé le cé chomh furasta agus is féidir a chur ina luí ar dhuine rud a dhéanamh in aghaidh a t(h)ola. Úsáideann an ceacht diancheistiú, léiriú pearsan (rianú smaointe), script méaldráma agus féinuiríoll le cuidiú le daltaí na saincheistanna seo a thuiscint.

Pleanáil	
Réamhfhoghlaim	<p>Ba chóir go mbeadh réamheolas agus réamhthuiscint ag na daltaí ar na rudaí seo a leanas:</p> <ul style="list-style-type: none">• saoránacht ghníomhach;• dlíthiúlacht agus cad is ceartas ann;• cearta an duine agus comhionannas; agus• ról SPTÉ (PSNI) agus na Seirbhíse Otharchairr.
Torthaí Foghlama	<p>Beidh na daltaí ábalta:</p> <ul style="list-style-type: none">• a dtuiscint maidir le brú piarghrúpa a phlé;• an fáth a ndéantar cinntí sonracha a chosaint;• cumhacht an áitimh a thuiscint;• labhairt faoi chothroime agus faoi chomhionannas;• smaoinemh ar dhaoine eile agus ceistanna cuí a chur orthu; agus• úsáid éifeachtach a bhaint as tobchumadóireacht, scríbhneoireacht scrípte agus obair chóruil.
Fócas ar Scileanna Smaointeoireachta agus Ábaltachtaí Pearsanta	<p>Beidh deiseanna ag na daltaí forbairt a dhéanamh ar na rudaí seo a leanas:</p> <p>Bheith Cruthaitheach</p> <ul style="list-style-type: none">• Tobchumadóireacht a úsáid agus a bheith ag obair sa ról• Caint chóruil a cheapadh agus a úsáid• Téacs nua a chruthú <p>Ag Obair le Daoine Eile agus Féinbhainistíocht</p> <ul style="list-style-type: none">• Bheith ag obair i bpéirí, i ngrúpaí beaga agus mar rang iomlán• Meas a léiriú ar smaointe agus ar thuairimí daoine eile, a bheith ábalta comhréiteach a dhéanamh agus freagairt go dearfach d'aiseolas <p>Smaointeoireacht, Fadhbriteach agus Cinnteoireacht</p> <ul style="list-style-type: none">• Dul i gcion ar dhaoine le fadhbanna a réiteach• Cinntí a dhéanamh agus a chosaint• Cúiseanna cuí a thabhairt maidir le seasamh áirithe a ghlacadh.
Dearcadh agus Meon	<p>Spreagfar na daltaí le forbairt a dhéanamh ar na rudaí seo a leanas:</p> <ul style="list-style-type: none">• Oscailteacht i leith smaointe nua• Solúbthacht: a bheith solúbtha le linn cur chuige drámaíochta níos praiticiúla a úsáid• Meas: dearcadh níos comhbháiche agus níos measúla a thaispeáint i leith daoine eile.
Áiseanna	<p>Spás oscailte sa tseomra ranga, Scannán agus script de 'A Stone's Throw' Script gairid 'Caithfidh tú an Cíos a Íoc'</p>

Straitéisí teagaisc agus foghlama molta

Céim an Cheachta	Straitéisí teagaisc agus foghlama molta
Lainseáil	<ul style="list-style-type: none"> Déan tagairt don radharc sa scannán ina ndeir Jack 'Bhí fuath againn ar an taobh eile agus bhí fuath acu orainn, ach bhí fuath againn araon ar na péas, ar otharcharranna agus ar an bhriogáid dóiteáin chomh maith. [Eag: níl an téacs mar seo sa scannán] Iarr ar na daltaí na táblaí agus na cathaoireacha a bhogadh go dtí na taobhanna agus seasamh i gciorcal le spás a réiteach i lár an tseomra ranga. Seas sa chiorcal leis na daltaí agus tabhair buneolas faoi théama an cheachta agus faoi na hintinní foghlama. Déan plé ranga a threorú agus nodcheistanna mar seo in úsáid: <ul style="list-style-type: none"> Cad is brú piarghrúpa ann? Cén brú is féidir le piaraí a chur ort? Bagairtí? Foréigean? Cén dóigh ar féidir a chur ina luí ar dhuine rud a dhéanamh in aghaidh a thola nó a tola? Cén dóigh ar féidir leat diúltú? Cén dóigh ar féidir leat brú a sheachaint? Cad é is féidir leat a dhéanamh má tá bulaíocht á déanamh ort? Réamhaclaíocht: Déan rud beag réamhaclaíochta leis na cleachtaí seo a leanas.
Cleachtaí análaithe	<ul style="list-style-type: none"> Iarr ar dhaltaí ionanálú le haghaidh comhaireamh 3, an anáil a choinneáil le haghaidh comhaireamh 3 agus easanálú le haghaidh comhaireamh 12. Cuir 3 leis an easanálú ar gach athdhéanamh.
Gluaiseacht	<ul style="list-style-type: none"> Cuireann gach dalta staidiúir reoite orthu féin agus déanann an chuid eile den ghrúpa iarracht aithris a dhéanamh ar an staidiúir. Cuir bualadh bos ar aghaidh i seicheamh agus méadaigh go bualadh bos dúbailte é. Ansin, bain triail as Maidhm Mheicsiceach. Imir cluiche de Deir Ó Grádaigh agus daltaí éagsúla ag glaoch amach na n-orduithe go dtí nach mbeidh ach cúpla dalta fágtha sa chluiche. Ba chóir go mbeadh na horduithe an-simplí – 'Deir Ó Grádaigh cuir do lámha ar do cheann, stampáil do chos dheas, léim san aer' srl.
Cleachtaí gutha	<ul style="list-style-type: none"> Iarr ar na daltaí labhairt go soiléir agus go beacht agus an scála fuaimnithe B, D, F, G, H, M, N, P, T, W. a úsáid. Fuaimnigh na fuaimneanna arís agus arís eile os ard, go feargach, go brónach, go ciúin, go cúthail, go scanrúil, go sona sásta srl. Iarr ar na daltaí focail ón script a athrá agus úsáid a bhaint as athruithe toin agus gothaí gnúise: <ul style="list-style-type: none"> 'Bhí fearg orm'/'Breast gach aon duine'/'Cad chuige?' Úsáid roisc pheile le labhairt le chéile mar rang iomlán, mar shampla 'San eangach!/'Ciceáil isteach í!/'4 Náid, 4 Náid!'

Saoránacht Gníomhach a Léiriú trí Dhrámaíocht

A Stone's Throw

C2

Gníomhaíochtaí

Gníomhaíocht 1: Diancheistiú

- Roghnaigh dalta amháin le ról Jack a ghlacadh agus iarr ar an chuid eile den rang scaradh ina ngrúpaí de 3 nó 4.
- Iarr ar gach grúpa ceisteanna oscailte a ullmhú le cur ar Jack.
- Ba chóir do gach grúpa dalta amháin a ainmniú le ceist a chur. Ba chóir go mbeadh oiread tagairtí agus is féidir don téacs sna ceisteanna agus is féidir le Jack tagairt a dhéanamh don script le haghaidh freagraí.
- Is féidir le daltaí éagsúla seal a ghlacadh le ról Jack a ghlacadh.

Leideanna

Seo thíos roinnt ceisteanna a d'fhéadfadh a bheith ann:

- Cé leis a mbíonn tú ag crochadóireacht thart agus cé hiad do chairde?
- An miste leat insint dom faoi do sheanathair?
- Cé hiad an grúpa daoine ar an taobh eile den chomhéadan?
- Cén cineál 'stuif' a thugann na daoine níos sine ort a dhéanamh?
- Cad chuige a bhfuil fuath agat ar na péas, na hinnill dóiteáin agus na hotharcharranna?
- Cad chuige a bhfuil oiread feirge ort?
- Cad chuige ar ghnách leat a bheith ag achrann le do Mham?
- An raibh tú riamh i dtrioblóid leis na péas?

Gníomhaíocht 2: Aingeal maith/olc

- Iarr ar na daltaí grúpaí de 3 a dhéanamh agus na ról seo a leanas a shannadh dá chéile:
 - Jack;
 - aingeal maith; agus
 - drochaingeal.
- Tosaíonn an ghníomhaíocht leis na daltaí a bhfuil ról Jack á ghlacadh acu ag tógáil cloiche le caitheamh agus ag rá, 'Bhí fearg orm... bhí mé ag iarraidh a bheith mar chuid den tslua...'
- Seasann an dá aingeal ar gach taobh de Jack agus tugann siad moltaí dó le cuidiú leis cinneadh a dhéanamh.
- Caithfidh Jack cinneadh deiridh a dhéanamh an chloch a ligean uaidh nó í a chaitheamh leis an otharcharr agus a chinneadh a chosaint.

Saoránacht Ghníomhach a Léiriú trí Dhrámaíocht

A Stone's Throw

C2

Leideanna

Ba chóir don dalta atá ag glacadh ról an drochaingil labhairt de ghuth géar, bagrach feargach agus ba chóir go mbeadh gothaí straince dána ar a ghnúis.

Drochaingéal – moltaí féideartha:

- ar aghaidh leat, caith an chloch
- is fuath leat na péas agus otharcharranna
- is fuath leat gach duine in éide
- is iad do namhaid iad
- smaoinigh ar do Mham
- smaoinigh ar do Dhaid
- caith an chloch chomh crua agus is féidir leat.

Ba chóir don dalta atá ag glacadh ról an aingil mhaith labhairt de ghuth bog, séimh comhbhách agus gotha gnúise buartha impíoch air.

Aingéal maith – moltaí féideartha:

- lig uait an chloch Jack
- d'fhéadfá duine a ghortú
- tá cuidiú de dhíth ar do Mham
- smaoinigh ar do dhaideo
- bí láidir, a Jack; ná lig do dhuine ar bith bulaíocht a dhéanamh ort
- níl na péas ach ag iarraidh cuidiú le daoine agus an tsíocháin a choinneáil
- sábhálann otharcharranna beatha daoine.

Gníomhaíocht 3: Méaldráma

- Tabhair buneolas faoi sheánra drámaíochta an mhéaldráma do na daltaí. *Is dráma gairid é méaldráma ina bhfuil carachtair shimplí, steiréitíopáilte agus script áibhéalach atá deartha le glór, gothaí agus gothaí gnúise a úsáid chun dul i gcion go láidir ar na mothúcháin.*
- Tabhair cóip den script ocht líne thíos do gach dalta le trí charachtar – íospartach, bithiúnach agus laoch.
- Iarr ar na daltaí grúpaí de thriúr nó de cheathrar a dhéanamh.
- Tabhair 5 bhomaite do na daltaí daoine a roghnú do na páirteanna agus an script a thaibhiú ina ngrúpaí.
- I ngrúpaí de cheathrar, is féidir leis an cheathrú dalta a bheith ina leathchúpla do cheann amháin de na páirteanna nó ról an stiúrthóra a ghlacadh.

Bithiúnach: (De ghuth ard feargach) Caithfidh tú an cíos a íoc!

Íospartach: (Ag impí) Ní thig liom an cíos a íoc.

Bithiúnach: (Níos airde, le gotha) CAITHFIDH tú an cíos a íoc!

Íospartach: (Ag caoineadh, ar a ghlúine) Ní thig liom an cíos a íoc.

Bithiúnach: (Go bagrach ionsaitheach) Ansin caithfidh mé amach sa tsneachta reoite thú.

Laoch: (Ag teacht ar an láthair go tobann, guth sona) Íocfaidh mise an cíos!

Íospartach: (Go gealgháireach) Mo laoch!

Bithiúnach: (In ísle brí) Mo léan!

Saoránacht Ghníomhach a Léiriú trí Dhrámaíocht

A Stone's Throw

C2

- Iarr ar na grúpaí stopadh agus déan plé ranga a threorú le nodcheistanna mar seo a leanas in úsáid:
 - Cén chuma a bheadh ar na carachtair?
 - Cén cineál éadaigh a bheadh orthu?
 - Cad é mar a bhogfadh siad, a labhródh siad agus a d'fhreagródh siad don script?
 - Cé a d'fhéadfadh a bheith mar laoch? Comharsa, leannán, cara nó gaol?
 - Cén dóigh ar féidir bulaíocht a dhéanamh ar dhaoine?
 - Cén dóigh ar féidir cuidiú leo?
- Abair leis na daltaí go bhfuil siad lena radharc féin a thobchumadh anois i stíl chomhaimseartha le Jack mar an t-íospartach. Ní gá dóibh an script a scríobh leis an ghníomhaíocht seo a chur i gcrích.
- Tá trí charachtar fós ann: Jack, bithiúnach agus laoch. Iarr ar gach grúpa cinneadh cé a ghlacfaidh an ról mar an bithiúnach agus an ról mar an laoch ina radharc. *B'fhéidir gur piaraí nó déagóir níos sine an bithiúnach agus b'fhéidir gur múinteoir, cara nó a sheanathair an laoch.*
- Tabhair cúpla bomaite do na grúpaí a gcuid radharc tobchumadóireachta a thaibhiú. Iarr ar chuid de na grúpaí aisteoireacht a úsáid lena script tobchumadóireachta a léiriú agus plé a dhéanamh go hachomair ar an dóigh ar réitíodh an choimhlint.

Leideanna

B'fhéidir gur mhaith leat na smaointe seo a leanas a mholadh le cuidiú leis na grúpaí:

- is déagóir níos sine é an bithiúnach; agus
- is dalta eile/múinteoir/airíoch é an laoch.

Mar shampla:

Déagóir Níos Sine: 'Tabhair dom do ghuthán!'

Jack: 'Ní thabharfaidh! Le do thoil! Ná déan!'

Déagóir Níos Sine: 'Ansin inseoidh mé do gach duine faoi do Mham agus faoin méid atá ar bun aici.'

Airíoch: 'Píoc ar dhuine éigin chomh mór leat féin!'

Gníomhaíocht 4: Féinuiríoll

- Iarr ar na daltaí spás a aimsiú leo féin sa tseomra agus ról Jack a ghlacadh.
- Cuir i gcuimhne dóibh an radharc ina mbuaileann cloch Jack taobh an otharchairr.
- Iarr ar gach dalta a smaointe a labhairt go ciúin agus ról Jack á ghlacadh acu.

Leideanna

Seo roinnt smaointe a d'fhéadfadh a bheith ann:

- 'Cad chuige a ndearna mé sin?'
- 'D'fhéadfainn duine éigin a ghortú.'
- 'An duine den tslua anois mé?'
- 'An laoch cróga mé?'
- 'An bhfuil níos mó measa ag mo chairde orm anois?'

Tuairisciú

- Iarr ar na daltaí cathaoir a aimsiú agus filleadh ar an chiorcal.
- Éascaigh plé ar a bhfuil foghlamtha acu agus na nodcheistean seo a leanas in úsáid agat:
 - An ndearna Jack na cinntí cearta?
 - An mbeadh sé difriúil do Jack faoi thosca difriúla/ag am difriúil?
 - Cá mhéad de thionchar a bhí ag cairde Jack air?
 - Ar chuir a chairde ina luí air an chloch a chaitheamh?
 - An bhfuil sé cóir an locht a chur ar Jack as an rud a rinne sé?
 - An bhfuil Jack mar chuid den tslua lena chairde anois?
 - Cad é ba cheart do Jack a dhéanamh anois?
 - An bhfuil cuidiú speisialtóra de dhíth air?
 - Cé a d'fhéadfadh cuidiú le Jack?
 - Cad é a thuigeann tú anois faoi bhrú piarghrúpa?
- Fiafraigh de na daltaí an bhfuil siad ar an eolas faoi eagraíochtaí éagsúla a thugann cuidiú, comhairle agus tacaíocht do dhaoine óga a ndéantar bulaíocht orthu le rud a dhéanamh nach bhfuil siad ag iarraidh a dhéanamh.

Seo thíos eagraíochtaí den tsórt sin:

- Áiseanna agus tacaíocht frithbhulaíochta
www.ditchthelabel.org
- Cuidiú agus comhairle maidir le bulaíocht
www.youngminds.org.uk
- Bulaíocht sna scoileanna
www.turn2me.org
- Bulaíocht a chosc i scoileanna
www.kidpower.org/schools
- SupportLine
www.supportline.org.uk/problems

Tasc obair bhaile/sínteach féideartha

Iarr ar na daltaí taighde gairid a dhéanamh ar an obair a dhéanann paraimhíochaineoirí, na péas, oibríthe sóisialta agus oibríthe óige don chéad cheacht eile.